

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2010

**Со трудови од научно-стручниот собир на тема
„Улогата на музиката во образовниот процес“**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ**

За издавачот:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Емилија Јаневиќ - Ивановска
доц. д-р Илчо Јованов
доц. Антонијо Китановски

Издавачки совет:

доц. д-р Илчо Јованов
проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Редакциски одбор:

проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Главен уредник:

проф. д-р Милица Шкариќ

Одговорни уредници:

проф. д-р Милица Шкариќ
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Јазично уредување:

Даница Гавриловска-Атанасовска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Печати:

Печатница „2-ри Август“ - Штип

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за музичка уметност
бул „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Проф. д-р Милица ШКАРИЌ

Музичкиот развој и улогата на музичкото образование кај децата
до 10-годишна возраст..... 7

Доц. д-р Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА и проф. д-р Аида ИСЛАМ

Улогата на музичката едукација во функција на спроведување на
предметот Музичко образование во одделенската настава 13

М-р Дуња ИВАНОВА

Мултиапликативната примена на музиката во воспитно-
образовниот третман на децата 21

Доц. м-р Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА

Стручниот профил на дипломиран музички теоретичар – педагог 29

М-р Викица КОСТОСКА-ПЕНЕВА

Наставникот по музичко образование како фактор за успешно
изучување на музички инструменти во основните училишта 33

М-р Дирона СОКОЛОВСКА

Улогата на музичкиот педагог во креирањето на музичката
средина во детските градинки..... 43

Асс. м-р Ленче НАСЕВ

Предметот Музичко образование во рамките на основното
образование 59

Лариса ЖУЛИНА-МИТОВСКИ

Улогата на музиката во образовниот процес..... 63

М-р Мирјана ШУЛАЈКОВСКА

Хорот „Пиколо” – дел од музичкото образование на учениците 71

Доц. м-р Гоце ГАВРИЛОВСКИ

Специфичности во работата со надарени ученици – дефинирање и
идентификација 77

Доц. м-р Марјан ЈАНКОСКИ

Примената на народните инструменти во одделенската и
предметната настава 85

Прилози 91

ПРЕДГОВОР

Факултетот за музичка уметност во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“. Оваа институција годинава одбележа три години од своето постоење и во овој краток временски период веќе располага со добра кадровска и просторна екипираност.

Поволните услови за работа и ентузијазмот на претежно младиот наставен кадар, придонесоа за развивање на желба поволно да се влијае врз музичкиот развој и култура на популацијата на територијата на цела Република Македонија. Поради ова на 9 февруари 2010 се одржа првиот научно-стручен собир на оваа институција на тема *Улогата на музиката во образовниот процес*. Целта на овој собир беше да се направи детална анализа на состојбите на музичкото образование во предучилишното воспитување, основното и средното образование и да се укаже на можните начини преку кои тоа може и треба да се подобри во нашата држава.

Факултетот за музичка уметност во Штип ќе продолжи и во иднина да биде еден од главните промотори на музичката култура во државата, ќе поттикнува и извршува научно-истражувачка дејност и ќе се залага за квалитетно музичко образование на сите нивоа. Во тие рамки, ова прво издание на Годишниот зборник претставува почеток на овие процеси.

Од главниот уредник

УЛОГАТА НА МУЗИКАТА ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС

„Биди нашиот спасител, музико“
Н.В.Гогољ

Во кривопаланечкото подрачје воспитно-образовната дејност ја вршат две основни училишта и девет нивни подрачни единици, во следниве планински села: Огут, Нерав, Жидилово, Узем, Дурачка Река, Станци, Дубровница, Подржикоњ и Луке. Тоа е состојба на ограничени можности за културен и духовен развој, поради недостаток од библиотеки, театри, концертни сали, музеи, а освен тоа, не секој родител има услови да ги носи децата во поголемите градови каде што има повеќе можности за допир со уметноста. Затоа, улогата на наставникот по музичко образование станува уште позначајна во воспитно-образовниот процес.

Под влијание на музиката се формира естетски вкус и ориентациона вредност кон уметничката сцена во светот. Музиката е во функција на развојот на способностите за естетски размислувања и контемплација. Музиката не е само чувство. Во процесот на музичката активност може да се запознаеме со историските епохи и личности, да учиме од најдобрите примери во поезијата, книжевноста, па дури и од некои математички и физички концепти поврзани со звукот, со што ги прошируваме нашите хоризонти на познавањето на светот и себеси.

Музиката е совршено единство на духот и материјата. Таа наведува на слушање, создавање, размислување, творење, мечтаење. Постои естетски, когнитивен и образовен каузалитет (причинско-последична врска) во развојот на улогата на музиката во оформувањето на личноста. Естетската улога на музиката е да ја подигне естетската и етичката чувствителност и одговорност. Чувствата на радост и тага, болка и задоволство, надземно, херојско и профано, убаво и грдо, односно она што се практикува да се преточи во музика. Овде музиката има когнитивна улога.

Улогата на часовите по музика е одредена од уметничкиот и творечкиот карактер на музичките активности, чија цел е поттикнување и развивање на самоизразувањето и самосоздавањето. Музиката им помага на децата да го насочуваат и развиваат своето размислување - имагинативно и логично, апстрактно и конкретено. Музиката создава чувство за ритам и хармонија, набљудување, меморија, имагинација, вокален апарат и фини моторни движења, односно изведувачка техника. Музиката има можност

волшебно да помогне во душевниот развој на децата, да разбуди емоции и да обезбеди интелектуален раст.

Според Кант, *„Уметноста е на патот кон науката“*.

Главна задача на наставникот е да поттикне создавање на свест и чувство кај учениците, дека музиката е составен дел од нивниот живот. Целта на уметноста е да се исполнат овие потреби за обезбедување на идеолошка, духовна, морална и емоционална вредност.

Вредноста на музиката во образованието на духовен план на личноста била признаена од страна на музичките творци. Така, италијанскиот композитор и музички теоретичар на ренесансата Џозефо Царлино имал мислење и тврдел дека музичката уметност е способна за изразување на универзална хармонија, како во светот, така и во човекот. Во својот трактат *„Основи на хармонијата“* во поглавјето *За каква цел е неопходно да се учи музиката?*, тој напишал: *„Музиката не треба да се изучува како неопходна наука, туку како слободен и достоинствен предмет, кој овозможува да се постигне добро и пристојно однесување, што води кон добар морал“*. Георг Фридрих Хендел сакал неговата музика да не биде само поради забава, но со нејзиното влијание луѓето да станат подобри. Истото го забележал и Бетовен, кој велел: *„Музиката треба да го разгори огнот на човечката душа“*.

Имајќи ја во предвид сложеноста на целите и задачите во процесот на музичкото образование на децата, сметам дека часовите по овој предмет од прво до четврто одделение не треба да се прифатат само како термин за релаксирање, забава или одмор, туку првостепено како училиштен предмет, кој на детето ќе му ги отвори вратите кон вистинските вредности, естетиката, етиката и кој ќе обезбеди правилен емоционален и душевен развој.

Се залагам часовите по музичко образование и на оваа категорија ученици (од прво до четврто одделение) да им се доверат на музичките педагози, кои како стручни лица, се квалификувани пораките суптилно проткаени во музичките композиции да им ги пренесат на децата, развивајќи ја на тој начин нивната способност за асоцијации, размислување и фантазија.

Часот по музичко образование е постојана креативна интеракција помеѓу музиката – наставникот – учениците, меѓу композиторот – изведувачот – слушателот. Со текот на годините, наставникот одржува илјадници часови и за секој мора да биде внимателно, сериозно подготвен, за учениците да развијат естетски, префинети чувства за убавото и да одат на час со задоволство и радост.

Кај нас во училиштето најчесто часовите по хор и оркестар се во последните часови (седмиот или осмиот час), кога децата се уморни и

брзаат да се вратат дома, а часот не е задолжителен и затоа од наставникот се бара напорна, професионална работа, концентрација, флексибилност, позитивен однос кон учениците, висока подготвеност (тука се мисли на успешен избор на репертоар, на поставените, во соработка со учениците, блиски и далечни задачи-учество на натпревари, концерти, приредби, фестивали, гостувања, средби со композитори, изведувачи). Распоредот на планираните настапи и нивното реализирање е направен во соработка со моите ученици и е прикажан во долу наведената табела 1:

Табела 1. Планирање на сценските настапи на оркестарот

бр.	каде	кога	број на композиции	број на учесници	реализирање
1	Куманово - Државен натпревар хорови и оркестри	април 2009	3 композиции	55 ученици	успешно
2	Крива Паланка - Патронат на ОУ „Илинден“	мај 2009	3 композиции	65 ученици	успешно
3	Скопје - Дом на армија	јуни 2009	2 композиции	55 ученици	успешно
4	Свети Николе - Дом на култура	август 2009	14 композиции	55 ученици	успешно
5	с. Мождивњак - ПОУ „Илинден“	септември 2009	5 композиции	27 ученици	успешно
6	Кратово - Дом на култура	септември 2009	17 композиции	55 ученици	успешно
7	Крива Паланка - Дом за лица со посебни потреби	октомври 2009	17 композиции	17 ученици	успешно
8	Крива Паланка - Детска градинка	ноември 2009	2 композиции	25 ученици	успешно
9	Скопје фестивал	декември 2009	4 композиции	55 ученици	успешно

Во мојот оркестар членуваат околу 65 ученици од двете села и од Крива Паланка. Не секој ученик има големи музички способности, но јас се трдам секој од нив да постигне максимален успех.

Сега, јас би сакала да ви претставам фрагмент од еден настап на училишниот оркестар, за кој зборував претходно: Даргомижски „Казачок“.

Се запознавте со мојот оркестар и би било интересно да ги проследиме коментарите на моите ученици:

Тамара, 11 години (V одделение) с. Конопница: „Јас свирам во оркестарот само 5 месеци, но веќе на мојата блок-флејта можам да отсвирам многу песнички за мојата фамилија“.

Теодор, 11 години (V одделение) с. Мождивњак: „Во оркестарот свирам на гитара, а кога ќе научам повеќе работи ќе имам свој бенд“.

Лилјана, 14 години (VIII одделение) с. Конопница: „Во оркестарот јас свирам веќе четврта година и најмногу сакам да ги гледам настапите на нашиот оркестар кога ги даваат на ТВ. Заедно со моите родители пред телевизорот се радуваме и се чувствувам многу убаво“.

Ангела, 12 години (VI одделение) с. Конопница: „Најмногу ги сакам нашите проби, затоа што секогаш учиме нешто ново и се договараме за идните концерти и патувања“.

Бојана, 14 години (VIII одделение) с. Мождивњак: „Летото ни беше многу динамично - со нашиот оркестар настапивме во Скопје во Домот на армијата, во Домот на културата во Свети Николе и Кратово. Имам и фотографии - ќе ги чувам за спомен“.

Иван, 14 години (VIII одделение) с. Мождивњак: „Многу се радувам кога од наставничката и нашите музички новинари добивам електронска пошта со фотографии од нашите концерти, натпревари и гостувања!“.

Музиката во основното образование е основа на процесот на духовниот развој на учениците. Добиените знаења и вештини стануваат индивидуално духовно наследство на секој ученик и овозможуваат духовен раст и самопотврдување, што забележавме од коментарите на учениците.

За жал, предметниот наставник по музичко образование започнува со својата работа дури во V одделение. Учениците, како покажува мојата практика, се запишуваат во V одделение како „чист лист“, без претходни знаења - никој не свира на музички инструменти, не ги познава нотите, не ги препознава по слух слушаните дела, предвидени во програмите од I до IV одделение. А тоа негативно се одразува на нашите идни постигнувања и целокупни резултати, така што секоја година со учениците од V одделение, со дополнителна работа, покрај предвидените теми, мора да ги надминуваме слабостите, пропустите и недостатоците појавени при стекнувањето на основните знаења во нижите одделенија. Имам сознанија дека порано наставата по музичко образование ја држел предметниот наставник. Сакам да забележам дека така се работело и ден-денес се работи во Русија и Украина (што мене лично ми е познато) - од прво одделение во

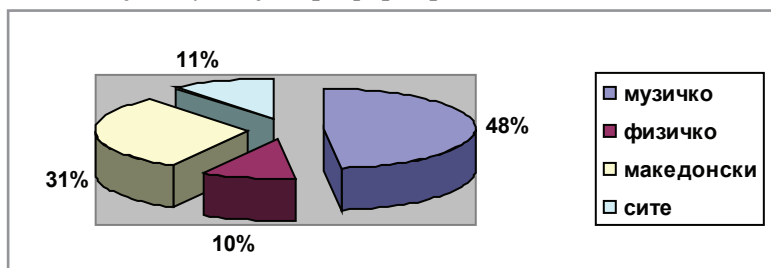
основните училишта часовите по музичко образование ги држат музички педагози, за разлика од Македонија, каде предава одделенски наставник, кој ги нема потребните квалификации за тој предмет.

Со цел да се утврди мислењето на учениците за улогата на музиката во воспитно-образовниот процес, јас спроведов анкета со вкупно 9 прашања прикажана во табела 2:

Табела 2. Анкета со 9 прашања

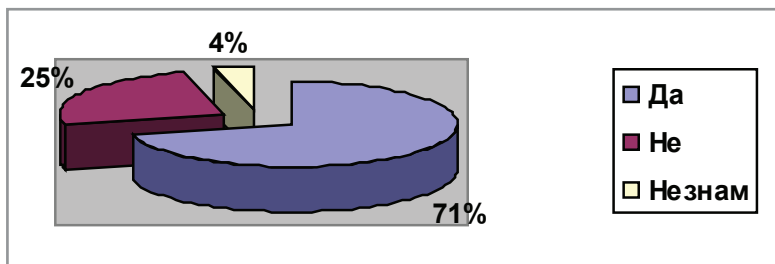
	Прашања	Одговор
1	Кои предмети, според тебе, најмногу влијаат на формирање на личноста?	
2	Дали сметаш дека музиката е многу важна во воспитно-образовниот процес?	
3	Кога прв пат научи да ги читаш нотите?	
4	Дали познавањето на нотите ти помага да научиш нови композиции?	
5	Кога за прв пат почна да свириш на ДМИ?	
6	Кога за прв пат настапи пред јавноста како член на хор или оркестар?	
7	Дали стекнатите музички знаења ти овозможува да запознаеш нови другарчиња и градови?	
8	Дали музичките композиции, кои ги свириш, придонесоа да се запознаеш со прекрасната музика?	
9	Дали твојот живот ќе беше исто толку интересен, доколку не го изучуваше предметот Музичко образование?	

Беа анкетирани 110 ученици од ПОУ „Илинден“ село Мождивњак и село Конопница. Така, 48% од учениците мислат дека предметот Музичко образование најмногу влијае врз формирање на личноста.

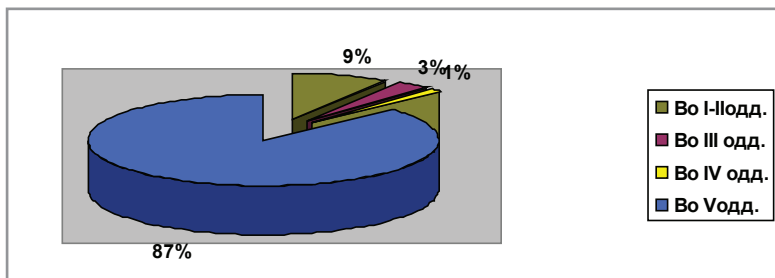
Слика 1. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

Од учениците, 71% се изјасниле дека музиката е многу важна во воспитно-образовниот процес.

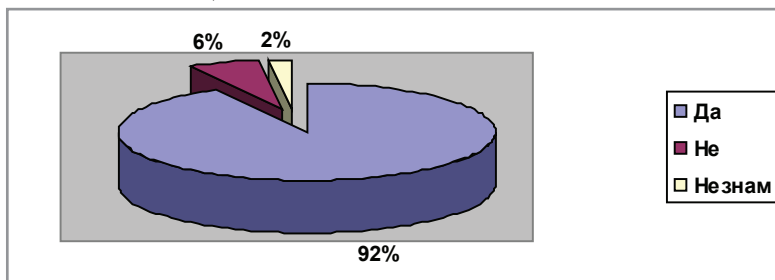
Слика 2. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

Според анкетата, 87% од моите ученици за прв пат научиле да ги читаат нотите во V одделение, а другите 13% од I до IV одделение.

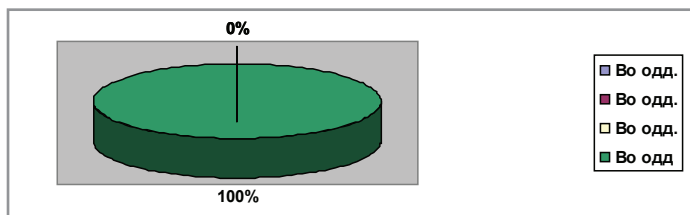
Слика 3. Резултати од анкета од ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

Дури 92% потврдуваат дека познавањето на нотите им помага да научат нови композиции.

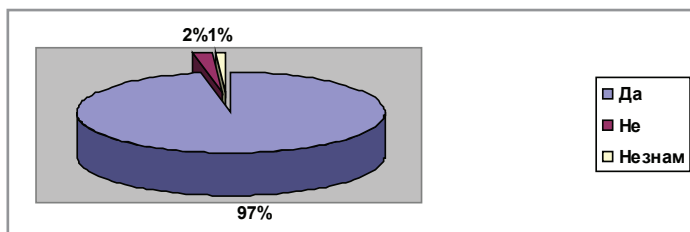
Слика 4. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

На прашањата „Кога за прв пат почна да свириш на ДМИ?“ и „Кога за прв пат настапи пред јавноста како член на хор или оркестар?“ - 100% од учениците одговориле „Во V одделение“.

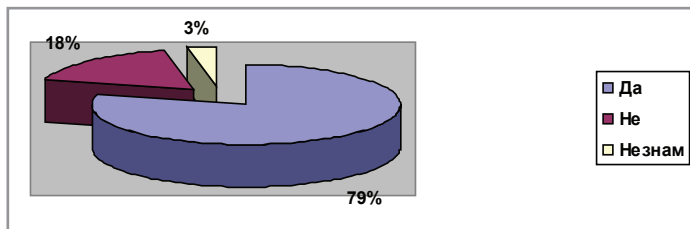
Слика 5. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

Исто така, на прашањето „Дали стекнатите музички знаења ти овозможија да запознаеш нови другарчиња и градови?“, со „Да“ одговориле 97% од моите ученици, со кои секоја година настапуваме со повеќе концерти низ Крива Паланка и други градови - Скопје, Куманово, Свети Николе, Кратово.

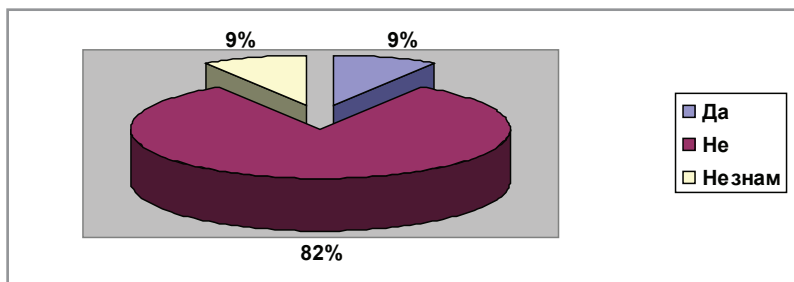
Слика 6. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

На осмото прашање. „Дали музичките композиции, кои ги свириш придонесоа да се запознаеш со прекрасната музика?“, со „Да“ одговориле 79%.

Слика 7. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

На прашањето „Дали твојот живот ќе беше исто толку интересен, доколку не го изучуваше предметот Музичко образование?“, со „Не“ одговориле 82% од анкетираните ученици.

Слика 8. Резултати од анкета спроведена во ПОУ „Илинден“ с. Мождивњак и с. Конопница

Така, горенаведеното нè наведува на заклучокот дека музичката уметност има огромен образовен потенцијал. Музиката како предмет во образовниот систем треба повеќе да се употребува со цел да му се посвети внимание на духовниот раст на учениците под водство на предметниот наставник од I до IX одделение.

Користена литература

- Ортаков, Д. (1962). *За музиката*. Скопје: Култура.
- Пог, Д., & Спек, С. (2003). *Классическая музыка*. Москва: Диалектика.
- Филипс, М., & Чапел, Д. (2004). *Гитара*. Москва: Диалектика.
- Осеннева, М. С., & Безбородова, Л. А. (2001). *Методика музыкального воспитания младших школьников*. Москва: Академия, 368.
- Асафьев, Б. В. (1973). *Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании*. Ленинград.
- Здраев, Г., & Константинов Д. (2000). *Музичка уметност*. Скопје: Просветно дело.